RZECZPOSPOLITA
OBOJGA NARODÓW

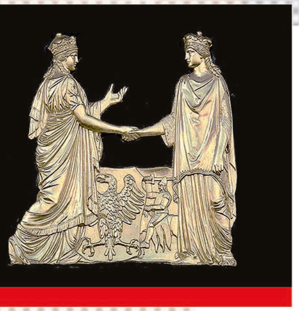

Funkcjonowanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów zostało oparte na kilku filarach. Współistnieniu w granicach jednego państwa Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego, posiadaniu wspólnego władcy, równości szlachty obydwu krajów wobec siebie i obowiązującego prawa oraz nienaruszalności nadanych jej przywilejów stanowych.

Trzon terytorialnego kształtu Rzeczypospolitej wyznaczyły ziemie koronne i litewskie. Nabytki będące wynikiem zwycięskich wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą w II połowie XVI i I połowie XVII w. (Inflanty, Smoleńszczyzna, ziemia czernichowska) pozostały przy niej jedynie czasowo.

Charakter zunifikowanej Rzeczypospolitej znalazł odzwierciedlenie w symbolice państwowej i tytulaturze władców. Stanowiły ją nieformalnie usankcjonowane barwy biała i czerwona, herb o czterech polach z Orłem Białym i Pogonią, a po 1573 r. z dodatkowym przedstawieniem herbu własnego władcy. Częstym motywem w heraldyce były także przedstawienia herbu państwowego w otoczeniu herbów województw i ziem Rzeczypospolitej.

Skupienie godności królewskiej i wielkoksiążęcej w rękach jednego władcy, usankcjonowane w 1569 r., wynikało z zasady, że każdy Król Polski był jednocześnie Wielkim Księciem Litewskim. Wprawdzie przed Unią zdarzały się przypadki dzierżenia obydwu godności przez Jagiellonów, ale wynikały one z bieżącej sytuacji politycznej lub układów w obrębie dynastii.

Rzeczpospolita Obojga Narodów określiła rolę, jaką szlachta polska i litewska od dawna odgrywały w połączonych unią państwach. Rzeczpospolita była jednak krajem wieloetnicznym i wielowyznaniowym. Spoiwem łączącym tę różnorodność była budowana w XVI w. tolerancja religijna oraz zasady ustrojowe, które stworzyły tzw. demokrację szlachecką.

Model państwa polsko-litewskiego stworzony przez Unię Lubelską zaczął przeżywać kryzys w II połowie XVII w. Kolejne stulecie stało pod znakiem stopniowego upadku Rzeczypospolitej, zakończonego rozbiorami Polski.

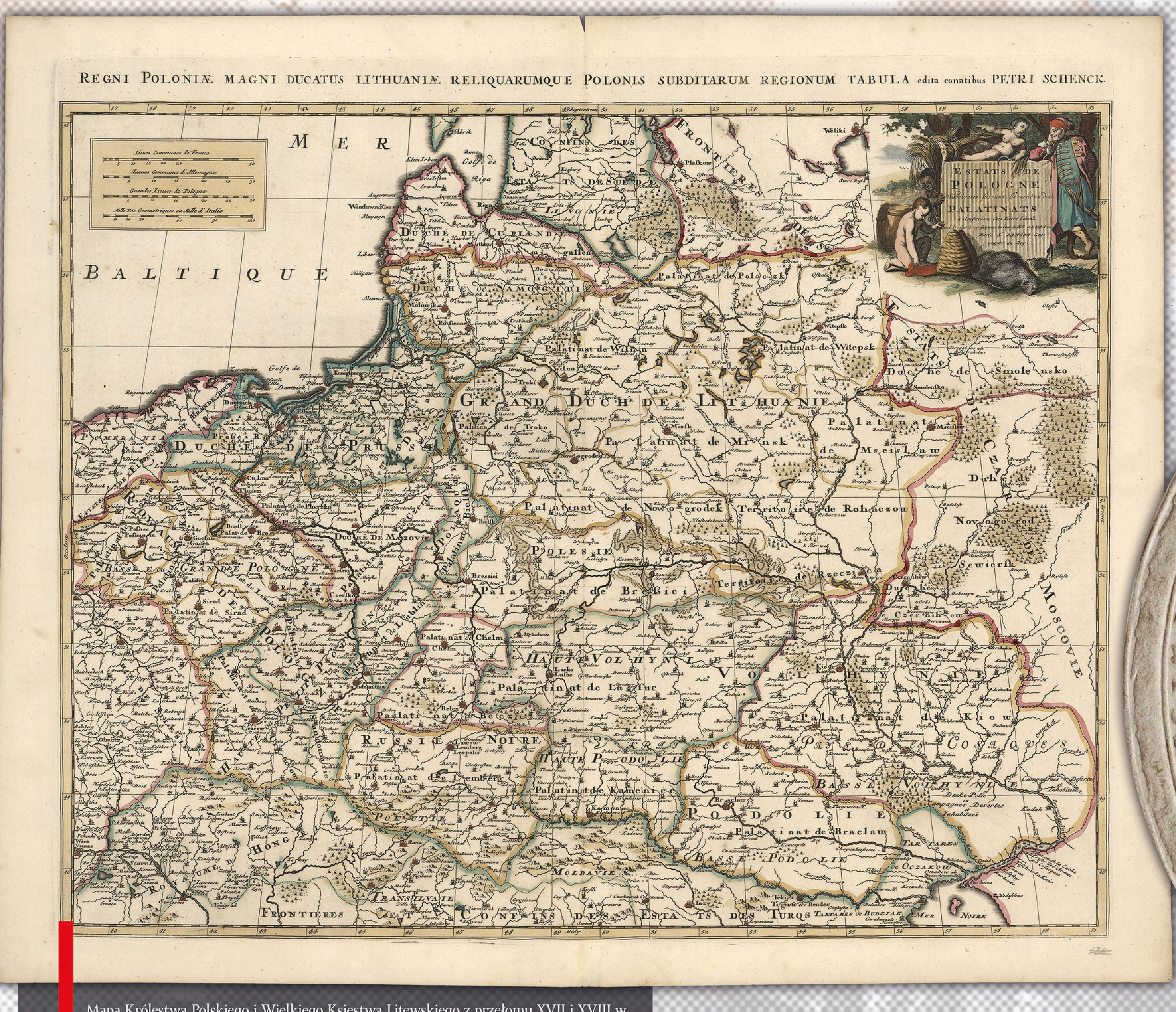
REGNI POLONIÆ, MAGNI DUCATUS LITHUANIÆ, RELIQUARUMQUE POLONIS SUBDITARUM REGIONUM TABULA edita conatibus PETRI SCHENCK.
MER BALTIQUE
ESTATS DE POLOGNE
PALATINATS
GRAND DUCHÉ DE LITHUANIE
DUCHÉ DE PRUSSE
GRANDE POLOGNE
POLESIE
HAUTE VOLHYNIE
RUSSIE NOIRE
PODOLIE
MOSCOVIE
FRONTIERES DES ESTATS DES TURCS

Mapa Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego z przełomu XVII i XVIII w.

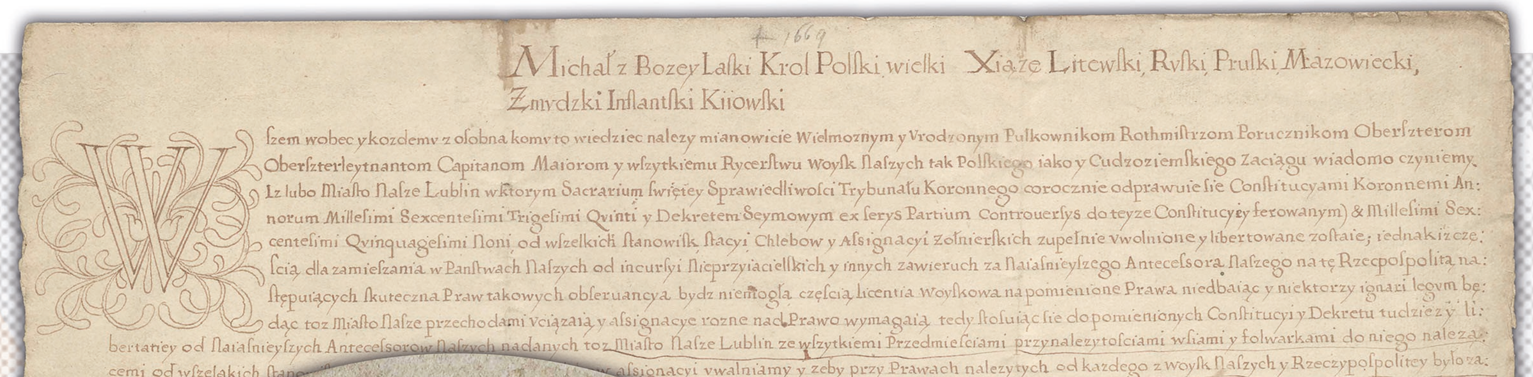

+1669

Michał z Bozey Laſki Krol Polſki wielki Xiąże Litewſki, Ruſki, Pruſki, Mazowiecki,
Zmvdzki Inflantſki Kiiowſki

Wſzem wobec y kozdemv z oſobna komv to wiedziec nalezy mianowicie Wielmoznym y Vrodzonym Pulkownikom Rothmiſtrzom Porucznikom Oberſzterom
Oberſzterleytnantom Capitanom Maiorom y wſzytkiemu Rycerſtwu Woyſk Naſzych tak Polſkiego iako y Cudzoziemſkiego Zaciągu wiadomo czyniemy,
Iz lubo Miaſto Naſze Lublin w ktorym Sacrarium ſwiętey Sprawiedliwoſci Trybunału Koronnego corocznie odprawuie ſie Conſtitucyami Koronnemi An:
norum Milleſimi Sexcenteſimi Trigeſimi Qvinti y Dekretem Seymowym ex ſerys Partium Controuerſys do teyze Conſtitucyey ferowanym) & Milleſimi Sex:
centeſimi Qvinquageſimi Noni, od wſzelkich ſtanowiſk, ſtacyi, Chlebow y Aſsignacyi zołnierſkich zupełnie vwolnione y libertowane zoſtaie; iednak iz cze:
ſcią dla zamieſzania w Panſtwach Naſzych od incurſyi Nieprzyiacielſkich y innych zawieruch za Naiaſnieyſzego Anteceſsora Naſzego na tę Rzecpoſpolitą na:
ſtępuiących ſkuteczna Praw takowych obſeruancya bydz nie mogła częſcią licentia Woyſkowa na pomienione Prawa niedbaiąc y niektorzy ignari legum bę:
dąc toz Miaſto Naſze przechodami vciązaią y aſsignacye rozne nad Prawo wymagaią, tedy ſtoſuiąc ſie do pomienionych Conſtitucyi y Dekretu tudziez y li:
bertatiey od Naiaſnieyſzych Anteceſsorow Naſzych nadanych toz Miaſto Naſze Lublin ze wſzytkiemi Przedmieſciami przynalezytoſciami wſiami y folwarkami do niego naleza:
cemi od wſzelakich ſtano [illegible] aſsignacyi vwalniamy y zeby przy Prawach nalezytych od kazdego z woyſk Naſzych y Rzeczypoſpolitey było za:
chowane pod w [illegible] mieć chcemy. A ieſliby in contrarium kiedykolwiek iakie aſsignacye wyſzły one ninieyſzym Vniwer:
ſatem Na [illegible] my. Na co dla lepſzey wiary y pewnoſci Ręką ſie Naſzą podpiſawſzy Pieczęc Koronną przyci:
ſnąc [illegible] Naſzey Dnia. ix. Mieſiąca Liſtopada. Roku Panſkiego MDCLXIX. Pano:
wania Krolestwa Naſzego Roku Pierwſze.

Intytulacja w dokumencie króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego z 1669 r.

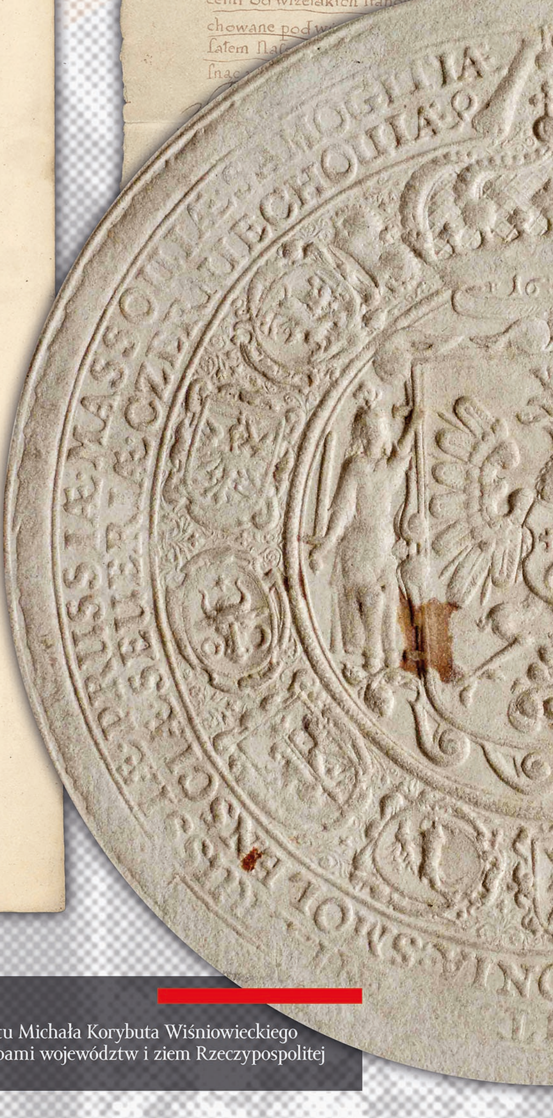

Pieczęć z dokumentu Michała Korybuta Wiśniowieckiego z 9 XI 1669 r. z herbami województw i ziem Rzeczypospolitej w otoku

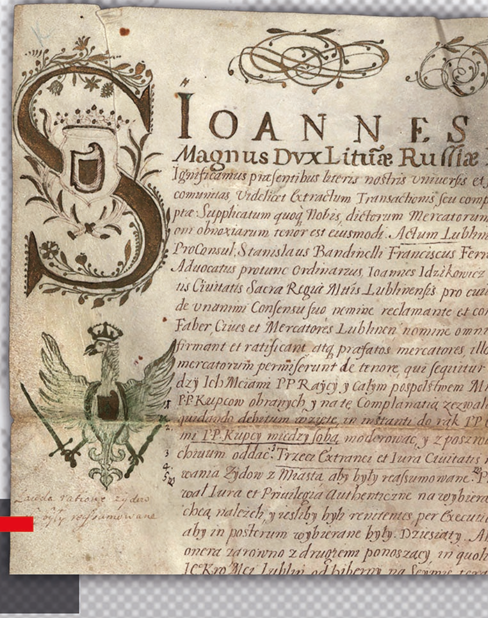

IOANNES
Magnus Dvx Lituæ Ruſsiæ
Significamus præſentibus literis noſtris vniuerſis et
comunitas, Videlicet Extractum Transactionis ſeu comp
ptæ: Supplicatum quoq; Nobis, dictorum Mercatorum
om obnoxiarum tenor est eiusmodi. Actum Lublini
ProConsul: Stanislaus Bandinelli Franciscus Ferr
Aduocatus protunc Ordinarius, Ioannes Idzikowicz
tis Ciuitatis Sacræ Regiæ Mtis Lublinenſis pro cui
de vnanimi Conſensu ſuo, nemine reclamante et co
Faber, Ciues et Mercatores Lublinen nomine omn
firmant et ratificant atq; præfatos mercatores, ill
mercatorum permiſerunt de tenore, qui ſequitur
dzy Ich Mciami PP Raycy, y całym pospolstwem M
1 PP Kupcow obranych, y na tę Complanatią zezwal
quidando debitum wzięte, in instanti do rąk PP
2. mi PP Kupcy miedzy sobą moderowac, y z poszro
3 chiuum oddac. 3 Trzeci Extranei et Iura Ciuitatis
4. 5 wania Zydow z Miasta, aby były reassumowane. P
wal Iura et Priuilegia Authenticzne na wybiera
chcą naleźć, y ieśliby byli renitentes per Executi
aby in posterum wybierane były. Dzieśiąty. A
onera zarowno z drugiemi ponoszący, in quoli
IC Kro Mci Lublini od liberum na Seymie tera

Zaieda ratione Zydow
aby były reassumowane

Inicjał „S" oraz Orzeł Biały z herbem Sobieskich Janina na dokumencie królewskim Jana III z 1677 r.